

Натомість міленіали, принаймні більшість із них, не бояться осуду за незнання чогось.

Список використаних джерел

1. Тема № 10. Соціологія конфлікту. URL : https://msn.khnu.km.ua/pluginfile.php/246489/mod_resource/content/2/ЛІ%209.%20Конфлікт.pdf.
2. Як під час війни уникнути конфлікту поколінь. *SOCIAL.COM.UA*. URL : <https://social.com.ua/life/inshe/yak-pid-chas-vijny-unyknuty-konfliktu-pokolin/>.
3. Теорія поколінь: чому ми різні та як порозумітися одне з одним. *D-GRAND*. URL: <https://d-grand.com/inforaciiny-portal/teoriia-pokolin-chomu-mi-rizni-ta-iak-porozumitisia-odne-z-odnim>.
4. Експерти «Делойт» в Україні презентували дослідження Deloitte Global Millennial Survey 2020. *Deloitte*. URL : <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/press-release/2020/millennial-survey-2020-09-24.html>.

Олексій БОЧКОВИЙ

інспектор відділу службових
розслідувань управління головної
інспекції ГУНП
в Рівненській області,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

ПРАВООХОРОННА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ОХОРОНА ПРАВ ЧИ ПРАВА ОХОРОНИ?

За загальною теорією права закон – це нормативно-правовий акт, що прийнятий законодавчим органом із дотриманням відповідної процедури та регулює найбільш важливі суспільні відносини.

Мало у кого виникають заперечення такого формулювання. Проте, заглиблюючись у аналіз як самих нормативно-правових актів, так і їх правозастосування, виникає багато запитань. Одне з основних – чи дійсно закони, регулюючи суспільні відносини, забезпечують права суспільства? І, якщо звернутися до окресленої тематики, чи націлена правоохоронна система на охорону прав громадян, які стали реально чи потенційно жертвами правопорушень, чи на захист самої себе та своїх потреб?

У загальних рисах, без деталей суть правотворчої процедури є такою: виникає потреба у регулюванні тих чи інших відносин, що стосуються значного кола осіб, це питання доноситься до суб'єктів законодавчої ініціативи, які ініціюють підготовку проєкта нормативно-правового акту, що подається на розгляд парламентарів, а останні, за ідеєю, є представниками частини суспільства, що делегувала свої повноваження, і, як результат,

приймається норма, що стає обов'язковою для виконання учасниками цих відносин. Схема достатньо проста та зрозуміла, та чи все так просто на практиці?

Проблема у тому, що дієвість та ефективність такої схеми забезпечується лише у випадку, коли кожен із елементів відповідає ідеальним параметрам: законодавча ініціатива продиктована дійсно потребами суспільства та направлена на його благо, парламентарі, приймаючи закони, виходять із високих цілей служіння народові, учасники відносин підтримують правила поведінки та неухильно їх дотримуються. Насправді ж усе інакше, адже жоден із названих елементів в українській реальності не відповідає ідеальним параметрам. Прикладів чимало. Так, прийнятим Верховною Радою України 17.03.2020 Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» доповнено Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 44-3, котра встановлює відповідальність за порушення «правил щодо карантину людей, санітарно-гігієнічних, санітарно-протиепідемічних правил і норм, передбачених Законом України «Про захист населення від інфекційних хвороб», іншими актами законодавства, а також рішень органів місцевого самоврядування з питань боротьби з інфекційними хворобами». Реалізація прийнятих законодавчих ініціатив виявилася м'яко кажучи, проблематичною. Так, аналіз судової практики засвідчив, що судді у переважній більшості не накладали стягнення на осіб, щодо яких працівниками поліції були складені протоколи про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 44-3 КУпАП. За матеріалами, складеними працівниками поліції, лише у 3% випадків суд приймав рішення щодо накладення стягнення, інші ж факти залишились без відповідного реагування чи то через закриття судом адміністративних проваджень за відсутності події чи складу адміністративного правопорушення, чи то через порушення, котрі допустили працівники поліції під час документування, значна ж частина адміністративних матеріалів взагалі залишилася без розгляду. Постає питання: чи досягнуто цілі прийнятих законодавчих змін, чому дві гілки влади, виконавча та судова, не спроможні узгодити свої дії для виконання правил, котрі прийняла третя гілка влади – законодавча? Про неготовність суспільства виконувати такі ініціативи й не йдеться.

Водночас наведений приклад яскраво демонструє неефективність правоохоронної системи, що націлена не стільки на захист суспільства, скільки на доведення ефективності самої себе через постійну гонитву за показниками.

Іншим прикладом викривлення призначення правоохоронної діяльності є реалізація надзвичайно важливої діяльності – оперативно-розшукової. Незважаючи на те, що з 2012 р. більшість негласних способів отримання інформації у юридичному вираженні перейшли з оперативно-розшукового в

кримінально-процесуальне правове поле, їхня сутність не змінилася. На жаль, не сильно змінилася і процедура проведення тих чи інших заходів.

На сьогодні як у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність», так і відповідно у відомчих інструкціях, прийнятих після ухвалення нового Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, закріплений практично однаковий порядок для отримання дозволу на проведення усіх оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ) (НСРД), що тимчасово обмежують права громадян. Так, сьогодні для того, щоб провести ОРЗ (НСРД), потрібно звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді, заздалегідь погодивши його з прокурором. І лише суд дає дозвіл на проведення тих або інших дій. Виключенням є контроль за вчиненням злочину, рішення про проведення якого приймає прокурор [1, с. 150–153].

При цьому для отримання дозволу на проведення ОРЗ (НСРД) подання погоджується з 8 (!) посадовими особами. Документи проходять три канцелярії. Часто навіть забезпечити таємницю складно, не кажучи вже про оперативність чи результативність таких дій.

Проте законодавець замість того, щоб оптимізувати та спрощувати роботу щодо протидії злочинності, постійно вносить різні новації, котрі таку діяльність тільки ускладнюють. При цьому таке ускладнення не сприяє захисту прав та свобод громадян, а ось на ефективність самої діяльності впливає негативно. Корупційна ж складова сучасної України настільки значна, що поверхневий аналіз нормативно-правових актів, котрі регулюють кримінальний процес та оперативно-розшукову діяльність, явно вказує на те, що вони приймалися з розрахунку на можливість уникнення покарання особами, які такі зміни приймають.

Так, багато норм КПК України, як і норм оперативно-розшукового законодавства, цілком суперечать не тільки принципам кримінального процесу, але й здоровому глузду. Про яку справедливість може йти мова, коли у особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, приміром, у вбивстві чи заволодінні майном, прав у рази більше, ніж у особи, яка потерпіла від таких дій. Так, надання свідку права не свідчити проти своїх близьких виправдано гуманними міркуваннями. Але про який гуманізм може йти мова, коли таке ж право, по суті, перешкоджає встановленню істини, надається підозрюваному і обвинуваченому? Тобто визнання захисту прав і свобод підозрюваного і обвинуваченого пріоритетною метою кримінального процесу виключає захист суспільства і потерпілих від злочинності?

Погоджуємося, що в цивілізованій правовій державі особистість, її інтереси, права та свободи мають бути найвищою цінністю. Проте, як би ми не звеличували особистість, вона була, є й залишиться часткою суспільства. А отже, інтереси особистості не можуть протиставлятися інтересам суспільства, що ми спостерігаємо сьогодні.

Крім того, вузьконаправлена оцінка громадянином своїх прав і свобод,

при безперечному їхньому пріоритеті, але поза інтересами суспільства, є неприпустимою.

Водночас неузгодженість у діяльності правоохоронних органів має негативний вплив і на забезпечення прав та свобод громадян. Відсутність єдиної стратегії у досягненні основної цілі спричиняє пригнічення відчуття відповідальності окремих працівників після виконання свого етапу провадження.

Наочно це ілюструє специфіка роботи оперативних та слідчих підрозділів у кримінальному провадженні., Між оперативником та слідчим, які виконують одну й ту саму роботу, постійно йде протистояння через порочне юридичне розділення гласної діяльності слідчого, котрого навіть називають процесуальним бюрократом, який паразитує на роботі оперативних підрозділів, і тайної діяльності оперативника.

З іншого боку, таке протистояння іноді спостерігається й між різними відомствами та службами, кожен із яких основною метою, на жаль, вважає не захист прав та свобод громадян, а доведення своєї важливості та незамінності. Найгіршим є те, що часто такі спроби супроводжуються маніпулюванням статистикою, а інколи навіть фальсифікацією доказів. При цьому вчиняються кримінальні правопорушення та завдається значна шкода суспільним відносинам.

Однак для вирішення означених проблем не існує простих рішень, адже практика фальсифікацій та маніпулювання формувалася десятки років, а тому не може бути змінена шляхом прийняття якогось нормативно-правового акта чи призначення того чи іншого чиновника. Але сам факт озвучення таких проблем та визнання їх є беззаперечним кроком до їх поступового подолання.

Список використаних джерел

1. Бочковий О. В. Співвідношення можливості спричинення шкоди під час застосування оперативно-розшукових заходів (НС(Р)Д) з особливостями порядку отримання дозволу на їх проведення. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2013. Спец. вип. № 6. С. 150–153.